

Saving Private Ryan door veteranen verkozen tot 'Beste oorlogsfilm aller tijden'

'Je kunt het kruit en

Al een week na de start van de door *Checkpoint* uitgeschreven competitie om de titel 'Beste oorlogsfilm aller tijden' tekende zich een groot verschil af tussen de filmklassieker *The Longest Day*, *Saving Private Ryan* en de rest van de door veteranen genoemde titels. Het werd uiteindelijk *Saving Private Ryan*, die dus door Nederlandse veteranen gezien wordt als de film die het best een oorlogssituatie op het witte doek heeft weergegeven. Opvallend in de verkiezing is dat de eerste vier films allemaal de Tweede Wereldoorlog als onderwerp hebben. Pas dan volgt – vrij verrassend – *Black Hawk Down*, over de mislukte Amerikaanse missie in Afrika, en de eerste van de vele Amerikaanse films over de oorlog in Vietnam: *Apocalypse Now*. Opmerkelijk is ook dat het toch al geringe aantal Nederlandse oorlogsfilms in deze competitie nauwelijks een rol van betekenis speelt.

Door: Fred Lardenoye

“V anwege de nieuwe kwaliteitsnorm die met deze film is gezet. Alles, tot de kleinste details is realistisch weergegeven.” Zo motiveert veteraan Lars van Lier zijn keuze voor *Saving Private Ryan* op nummer één. De film leverde Steven Spielberg in 1998 maar liefst vijf Oscars op, waaronder die voor beste regie. Net als de meeste filmcritici, vinden ook veteranen vooral het eerste deel van de film het sterkst. Zo geeft André Gorter als motivatie voor de nummer één notering: “Vooral door de landing, waarbij je het kruit en de angst kunt ruiken.” En Dennis Bos schrijft: “Een afschuwelijk levensecht begin, maar tegelijk een integere film. Het moment van Ryan aan het graf van John Miller is onvergetelijk. De film toont ook duidelijk welke mannen er vochten voor de vrijheid van Europa.”

Tweede Wereldoorlog

De score voor de nummer één en *The Longest Day*, die op de tweede plaats eindigde, onderscheidt zich duidelijk van de rest, allebei ongeveer het dub-

■ Tom Hanks in 'Beste oorlogsfilm aller tijden' *Saving Private Ryan*.

de angst ruiken'

bele aantal punten van de nummer drie. *The Longest Day*, in Nederland ook bekend onder de titel *De langste dag*, gaat net als *Saving Private Ryan* grotendeels over D-Day, de invasie van de Geallieerden op Normandië op 6 juni 1944. "Een geweldige film, diverse keren in de bioscoop en op tv gezien. Hij maakt nog steeds diepe indruk: dramatiek en op de juiste momenten een komische noot. Ben daarna zelf de locaties gaan bezoeken. Dat was zeer emotioneel", aldus H. Bot-van Lieshout. "Het voortreffelijke spel van de figuranten om de werkelijkheid zo dicht mogelijk te benaderen. (...) Je wordt erbij betrokken van het begin tot het eind", motiveert Indië-veteraan G. Verheijen zijn keuze voor deze film. "Het goede aan de film is dat de belevenissen van zowel de geallieerde als de Duitse kant getoond worden. Ik heb vele prettige herinneringen aan de film. Toen ik nog klein was keek ik samen met mijn kleine broertje stiekem op zolder. Later nestelden we ons lekker voor de tv om hem in zwart-wit te bekijken", herinnert Corné Brunt zich.

Dat meer veteranen het perspectief van waaruit een film verteld wordt geen bezwaar vinden voor een hoge score, bewijst de Duitse film *Das Boot*, met een opmerkelijke vijfde plaats. Het Duitse perspectief blijkt geen belemmering te zijn voor identificatie. "Laat de waanzin zien van de oorlog door de ogen van een Duitse onderzeeboot. Ondanks dat het 'de vijand' is, voel je je betrokken, omdat het ook zeelui zijn", schrijft J. Gorter.

Ook op nummer vier en nummer negen staan twee klassiekers over de Tweede Wereldoorlog. In beide films speelt een brug een cruciale rol, maar daar waar *A Bridge Too Far* (4), oftewel *Een brug te ver*, gaat over een mislukt offensief om de Duitsers de genadeslag toe te brengen, speelt *The Bridge on the River Kwai* (9) zich af aan het front aan de andere kant van de wereld tegen de Japanners. Veel inzenders hebben een persoonlijke band met een van beide films. "Mijn

vader woonde dichtbij de heide waar de parachutisten geland zijn. Ikzelf kom uit Arnhem, dus de beelden raken me wel", zo schrijft A. Ulkeman over *A Bridge Too Far*.

Black Hawk Down

In de competitie is geen onderscheid gemaakt tussen films voor de bioscoop of de tv, waardoor de door Steven Spiel-

Ook bij jongere generaties veteranen bleek een tv-serie goed te scoren, ook al bleef de Britse tv-serie *Warriors*, over de Britse blauwhelmen in Bosnië, uiteindelijk steken op een zestiende plaats. "Voor mij met stip op nummer één", schrijft Bosnië-veteraan Richard Verhaar, "omdat deze film precies weergeeft hoe ik mij voelde en wat ik meegemaakt heb in Bosnië." Hij krijgt bijval

■ *Black Hawk Down* scoort goed bij jonge én oudere veteranen. Foto: Sydney Baldwin

berg en Tom Hanks geproduceerde serie *Band of Brothers* op een verrassende derde plaats prijkt. De serie kwam voort uit de samenwerking tussen Spielberg en Hanks in *Saving Private Ryan* en borduurt ook voort op de succesvolle speelfilm door het volgen van een militaire eenheid vanaf de voorbereiding op de invasie in Normandië tot en met de bevrijding van West-Europa. "Naar mijn mening komt er geen enkele andere film dicht bij de werkelijkheid dan deze", motiveert M. Serraarens zijn keuze, "Ik heb nog geen film gezien die het verhaal ook daadwerkelijk vertelt zoals het gebeurd is, aan de hand van ervaringen van mensen die het echt hebben meegemaakt."

van collegaveteraan Bianca Vrieze: "Erg realistisch weergegeven. Onder meer de machteloosheid tijdens de uitzending naar, in dit geval, Bosnië."

Zoals gezegd domineert de Tweede Wereldoorlog in de top tien, met ook nog op negen de eveneens door Spielberg gemaakte *Schindler's List*, over de jodenvervolgung. Des te opmerkelijker is de vijfde plaats van *Black Hawk Down*, de film over het Amerikaanse drama in Mogadishu, waar in de jacht op enkele Somalische *warlords* achttien soldaten sneuvelden. De film, gebaseerd op het gelijknamige boek van Mark Bowden, maakt veel los bij alle categorieën veteranen. "Zenuwslopende *combat*. Spanning tot het eind", schrijft J. Brouwer.

Nederlandse oorlogsfilms

Van de Nederlandse films is *Soldaat van Oranje* met zijn elfde plaats de enige rolprent die wist door te dringen tot de top van deze competitie. De film waarin Rutger Hauer het flamboyante leven van verzets- en oorlogsheld Erik Hazelhof-Roelfsema heeft neergezet is volgens Checkpoint-lezers dan ook de beste Nederlandse oorlogsfilm aller tijden. Ook de andere genoemde Nederlandse oorlogsfilms, *De Aanslag* (25) en *De Overval* (36), gaan over de Tweede Wereldoorlog, maar eindigen in de achterhoede.

■ Jeroen Krabbé en Rutger Hauer in *Soldaat van Oranje*.

Onze jongens overzee (40), die slechts een schamele 5 punten verzamelde, is de enige genoemde Nederlandse oorlogsfilm die niet over de Tweede Wereldoorlog gaat. Het betreft dan ook nog een soort propagandafilm (zie ook pagina 35). Gelet op de impact die het oorlogsconflict in Nederlands-Indië destijds op Nederland gehad moet hebben, is het eigenlijk onbegrijpelijk dat er verder vrijwel geen films zijn gemaakt over dit stukje vaderlandse geschiedenis. De film *Oeroeg* (1993), naar het boek van Hella S. Haase, wordt zelfs niet genoemd in deze competitie. In deze film wordt het conflict gereduceerd tot de vriendschap van een Nederlandse en een Indische jongen, die samen opgroeien in het vooroorlogse Nederlands-Indië en gebrouilleerd raken door de oorlog en de nasleep daarvan. De film was destijds al een flop bij het publiek en dat is ook bij herzien heel begrijpelijk: het onnatuurlijke geluid, de matige acteerprestaties en het warrig vertelde verhaal. Veel meer indruk maakte de tv-serie *Gordel van smaragd* met ongeveer hetzelfde thema, maar dan met twee geliefden. Deze voor tv bestemde film wordt nog wel genoemd door een enkele briefschrijver. Daarmee is wat Nederlands-Indië betreft de koek op. Ook over de inzet van Nederlandse militairen in Korea, die toch tot niet geringe verliezen heeft geleid, noch over Libanon, Bosnië of welke andere vredesoperatie dan ook zijn Nederlandse speelfilms gemaakt. Zelfs niet over het drama dat zich in Srebrenica heeft voltrokken. Dat *Soldaat van Oranje*-regisseur Paul Verhoeven met *Zwartboek*, zijn eerste Nederlandse film in jaren, weer teruggrijpt op de Tweede Wereldoorlog, maakt nog eens ten overvloede duidelijk dat Nederlandse filmmakers buiten die oorlog kennelijk niets op hebben met dit genre.

Harald Overbeek motiveert zijn toekenning van nummer één aan deze film met het hoge realiteitsgehalte van de film. “De gevechtsacties zijn realistisch en kloppen militair-tactisch gezien. En de romantiek wordt, zoals het hoort, achterwege gelaten. Oorlog is niet romantisch, het gaat over overleven. Dat is de realiteit!”

Vietnam

Van de talloze Amerikaanse films over het mislukte avontuur in Vietnam, zijn er slechts twee doorgedrongen tot de top tien. Zo eindigde *Apocalypse Now* op een verdienstelijke zevende plaats. Daarbij werd de twee jaar geleden uitgebrachte nieuwe versie *Apocalypse Now Redux*, waarin regisseur Francis Ford Coppola nog enkele oorspronkelijke scènes toevoegde, ook meegeteld. “Voor mij dé Vietnamklassieker op filmgebied. De spanning, de onervarenheid, de waanzin, de kick etc.: het zit er allemaal in”, vindt Bert van Hal. Voor Libanon-veteraan Bram Koole is het zelfs de beste Amerikaanse film die überhaupt

over de oorlog is gemaakt. De film herinnert hem aan zijn eigen uitzending: “Zij het in een behoorlijk opgeblazen vorm.” Blijkbaar zijn Nederlandse veteranen het niet eens met de Vietnamveteranen (zie pagina 20 t/m 22), die het op de tiende plaats geëindigde *Platoon* van Vietnamveteraan Oliver Stone hoger inschatten.

Twee films die het bij critici altijd erg goed doen, scoorden ook behoorlijk bij de Checkpoint-lezers. Daar waar de velen zelfs beste film aller tijden *La Grande Illusion* van veteraan Jean Renoir in de onderste regionen eindigde, wist het uit dezelfde tijd afkomstige en ook over de Eerste Wereldoorlog handelende *All Quiet on the Western Front* (15) ook een hoop veteranen te bekoren. “Het laat de waanzin van de oorlog zien met een wat dikker pacifistisch sausje dan andere films”, meent D. Heemskerk. “Hoe een intellectueel en hardwerkend volk zich laat ver- /opleiden tot kanonnenvlees voor en door een politieke en economische elite”, zo omschrijft Wim Bougie een

van zijn favoriete oorlogsfilms.

Het recentere en bij critici eveneens favoriete *The Thin Red Line* wist zelfs een plaats hoger te eindigen en spreekt vrijwel alle categorieën veteranen aan. Bij P. van Dusseldorp omdat het hem deed denken aan zijn tijd in Indonesië, terwijl bij G. Zikking de opnames hem juist aan Nieuw-Guinea deden denken: “Het is zo’n menselijke film met alle onzekerheden en angsten die je bij de troepen ziet. (...) Omstandigheden kunnen je tot een held maken. Maar hier zie je toch vooral de waanzin van de oorlog.” Ook Dutchbatter Henny Vreriks is vol lof: “De beste oorlogsfilm in mijn ogen. Uitstekend realistisch gefilmd, waarbij de gemengde gevoelens en emoties van soldaten van het scherm spatten.” En Libanonveteraan Pieter Terlo schrijft ten slotte: “Alleen al het gegeven dat natuurlijke schoonheid, wreedheid en ellende gelijktijdig getoond worden, maakt dat deze film blijft verwonderen. Hij roept een stemming op die o zo herkenbaar is van militaire missies.”

